

11. Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги: Закон України від 5 жовтня 2017 р. № 2155-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19#Text>

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-632-7-22>

ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ ДОЗВІЛЬНИХ ПРОЦЕДУР ЯК СКЛАДОВА КІБЕРСТІЙКОСТІ У ДІЯЛЬНОСТІ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ: ВПЛИВ НА ПРЕВЕНЦІЮ ПРАВопорушень в Україні

Євтушенко Д. С.

*доктор філософії зі спеціальності Право (PhD),
старший викладач кафедри конституційного та адміністративного
права, Запорізький національний університет
м. Запоріжжя, Україна*

Запобігання правопорушенням, виявлення причин і умов, які впливають на їх вчинення, створення якісних ефективних моделей загальної та індивідуальної профілактики правопорушень є одним із пріоритетних напрямків діяльності правоохоронних органів в Україні, що закріплюється «базовими» нормативно-правовими актами, які регулюють їх правовий статус, серед повноважень, які на них покладаються. З огляду на значення створення безпечного середовища існування держави в цілому та окремих територіальних одиниць зокрема, забезпечення публічної безпеки та порядку із дотриманням прав, свобод та законних інтересів населення, актуальності набуває вдосконалення інструментів забезпечення профілактики правопорушень, зокрема дозвільних процедур, які провадяться правоохоронними органами.

Відповідно до Положення про дозвільну систему, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12.10.1992 року № 576, дозвільною системою визначається «особливий порядок виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, обліку і використання спеціально визначених предметів, матеріалів і речовин, а також відкриття та функціонування окремих підприємств, майстерень і лабораторій з метою охорони інтересів держави та безпеки громадян» [1]. П. 2 згаданого Положення надає і роз'яснення таких об'єктів, а саме: «до предметів, матеріалів і речовин, підприємств, майстерень

і лабораторій, на які поширюється дозвільна система, належать: вогнепальна зброя (нарізна воєнних зразків, несучасна стрілецька, спортивна, навчальна, охолощена, мисливська нарізна і гладкоствольна), бойові припаси до неї, холодна зброя, (арбалети, мисливські ножі тощо), пневматична зброя калібру понад 4,5 міліметра і швидкістю польоту кулі понад 100 метрів за секунду, пристрої вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами несмертельної дії, та зазначені патрони, вибухові матеріали і речовини, сильнодіючі отруйні речовини I–II класу безпечності, збудники інфекційних захворювань I–II групи патогенності і токсини, сховища, склади і бази, де вони зберігаються, стрілецькі тири і стрільбища, мисливсько-спортивні стенди, а також підприємства і майстерні по виготовленню і ремонту вогнепальної та холодної зброї, піротехнічні майстерні, пункти вивчення матеріальної частини зброї, спеціальних засобів, правил поводження з ними та їх застосування, магазини, в яких здійснюється продаж зброї та бойових припасів до неї, організації, що займаються збутом сильнодіючих отруйних речовин, і лабораторії, що проводять аналізи цих засобів і речовин, працюють із збудниками інфекційних захворювань I–II групи патогенності і токсинами» [1].

Одним із шляхів вдосконалення дозвільної системи є діджиталізація, яка полягає у створенні ефективної системи провадження дозвільних процедур у межах дозвільної системи шляхом використання цифрових інструментів – електронних сервісів, автоматизованих систем, реєстрів, які безпосередньо пов'язані із наданням документів дозвільного характеру. Діджиталізація дозвільних процедур в Україні за невеликий проміжок часу вже зарекомендувала себе як швидкий та зручний спосіб їх провадження (наприклад, використання цифрової платформи Дія та сервісів Міністерства цифрової трансформації України), але попри це такий спосіб має як позитивні надбання, так і проблемні питання, які потребують рішення.

До позитивних надбань умовно можна віднести те, що використання цифрових технологій дозвільних процедур дозволило запустити спрощену модель надання та отримання адміністративних послуг, з огляду на зручність доступу (відсутність прив'язки до місцезнаходження заявника, при цьому спрощення доступу до послуг, зручність їх отримання є також одним із важелів впливу на правосвідомість населення та заохочення до проходження визначених законом процедур, а не пошуку альтернативних способів отримання послуг з меншою кількістю дій або без таких в межах заборонених законом способів) та оперативність розгляду заяв та документів заявників (скорочення строків розгляду), забезпечення безпекових умов

(є актуальним та необхідним у період дії правового режиму воєнного стану в Україні), що проявляється в т.ч. у відсутності скупчення людей у місці надання послуги, мінімізацію людського фактору та забезпечення принципу прозорості у діяльності суб'єкта розгляду, зокрема правоохоронних органів тощо.

Віднесення останніх двох із перерахованих факторів до позитивних надбань діджиталізації дозвільних процедур обумовлюється т.ч. й зменшенням корупційних ризиків. Шляхом мінімізації прямого контакту між заявником та суб'єктом надання документу дозвільного характеру зменшуються і ризики можливостей для зловживання посадовими обов'язками для забезпечення приватного інтересу, надання та отримання неправомірної вигоди та інших правопорушень, пов'язаних із службовою діяльністю. Варто звернути увагу і на те, що провадження дозвільних процедур правоохоронними органами із використанням цифрових інструментів дозволяють підвищити контроль та виданими дозволами та їх облік, що в свою чергу, є ефективним інструментом для оперативного виявлення порушень у сфері дозвільної системи та реагування на нього, а це безпосередньо сприяє попередженню вчинення правопорушень на ранніх стадіях.

Не варто забувати і про важливість аналітичних можливостей цифрових інструментів у діяльності правоохоронних органів, у сфері дозвільної системи зокрема, адже такі автоматизовані бази даних, цифрові обліки, реєстри (наприклад, Єдиний реєстр зброї, ліцензійні реєстри МВС, інформаційно-аналітичні бази даних, в т.ч. відомчі обліки, Національної поліції України тощо) надають можливість зберігати та швидко оновлювати масиви інформації, які у результаті мають не тільки облікову роль, а й неабияке значення для використання їх для прогнозування ризиків, пов'язаних із можливим плануванням чи вчиненням правопорушень. Доцільним вбачається і згадати про роль такого прогнозування для профілактики правопорушень та зниження їх кількісних показників для нормалізації життя суспільства та безпеки держави.

Такий перелік позитивних результатів вдосконалення дозвільної системи не є вичерпним, водночас, існують і проблемні питання, безпосередньо пов'язані із особливостями цифровізації у будь-якій сфері її застосування. Визначені проблемні питання можна умовно об'єднати у декілька груп за фактором можливого впливу: а) внутрішній фактор (перевантаженість системи, пов'язана із зберіганням значної кількості інформації, що може призвести до технічних збоїв та проблем функціонування цифрового інструменту в цілому); б) зовнішній фактор (існування кіберзагроз, неправомірні посягання на бази даних правоохоронних органів, можливість порушення захисту персональних

даних та використання їх у приватних інтересах та для загрози державі); в) фактор доступу (включає нерівний доступ населення до цифрових технологій для використання цифрових інструментів отримання послуг, що унеможливує використання спрощеної процедури доступу); г) фактор, пов'язаний із цифровими навичками (необхідність підвищення цифрової грамотності населення, роз'яснення можливих процедур доступу) тощо. З огляду на існування таких питань, виникає нагальна проблема їх вирішення, в першу чергу для захисту даних, які містяться у визначених цифрових інструментах, що стало ще одним напрямком державної політики у сфері дозвільної системи та захисту персональних даних.

Таким чином, діджиталізація дозвільних процедур у діяльності правоохоронних органів є важливим інструментом для превенції правопорушень в Україні, адже підвищує прозорість дозвільних процедур в межах дозвільної системи, мінімізуючи корупційні ризики, та забезпечує ефективність контролю з боку правоохоронних органів за дотриманням дозвільних обмежень та оперативне реагування на їх порушення, що сприяє зміцненню законності та правопорядку, а також підвищенню правосвідомості населення.

Література:

1. Положення про дозвільну систему : Постанова Кабінету Міністрів України від 12 жовтня 1992 року № 576. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/576-92-%D0%BF#Text> (Дата звернення: 02.04.2026 року).